

opusdei.org

Betlem: Basílica de la Nativitat

A partir d'ara, publicarem una sèrie de textos extrets de www.josemariaescriba.info sobre itineraris per Terra Santa, com una manera de donar a conèixer els llocs on va viure Crist a la terra. També són útils com a guia per a qui visiti els sants llocs.

14/04/2013

Petjades de la nostra fe

"Per acostar-se al Senyor mitjançant les pàgines del Sant Evangeli, recomano sempre que us esforceu a ficar-vos a l'escena de tal manera, que hi participeu com un personatge més" (Amics de Déu, 222). Benet XVI anomenar "el cinquè evangeli" a Terra Santa. Perquè Jesús va néixer en un moment precís i en un lloc concret, en una franja de terra fronterera de l'imperi romà. Allà ha viscut el Senyor i s'ha lliurat a si mateix per tots els homes.

A partir d'ara, publicarem una sèrie de textos sobre itineraris per Terra Santa, com una manera de donar a conèixer els llocs on va viure Crist a la terra. També són útils com a guia per a qui visiti els sants llocs.

Betlem: bressol de la dinastia davídica

Jesús va néixer a una cova de Betlem, diu l'Escriptura, *"perquè no havien*

trobat cap lloc on hostatjar-se" (Lc 2, 7).

Es calcula que Betlem va ser fundada pels cananeus cap a l'any 3.000 abans de Crist. S'esmenta a algunes cartes enviades pel governador egipci de Palestina al faraó, entorn de l'any 1.350 a. C. Després, la van conquerir els filisteus. A la Sagrada Escriptura, se'n parla per primera vegada -amb el nom d'Efrata que vol dir la fèrtil- en el llibre del Gènesi, quan es relata la mort i sepultura de Raquel, la segona esposa del patriarca Jacob. Raquel va morir i van enterrar-la vora el camí d'Efrata, és a dir, de Betlem (*Lc 2, 7*).

Més endavant, quan es va fer el repartiment de les terres entre les tribus del poble escollit, Betlem va quedar assignada a la de Judà i va ser bressol de David, el pastoret -fill menor d'una família nombrosa- elegit per Déu com a segon rei

d'Israel. Des d'aleshores, Betlem restà unida a la dinastia davídica, i el profeta Miquees anuncià que allà, en aquesta petita localitat, naixeria el Messies: *I tu, Betlem Efrata, ets petita per a ser comptada entre els clans de Judà, però de tu sortirà el qui ha de governar Israel. Els seus orígens vénen d'antic, vénen de l'eternitat. Així, doncs, el Senyor els tindrà abandonats fins al temps que infanti la qui ha d'infantar. Aleshores la resta dels seus germans es reunirà amb els fills d'Israel. Ell vindrà a pasturar amb el poder del Senyor, amb la glòria del nom del Senyor, el seu Déu. Viuran segurs perquè ell serà gran d'un cap a l'altre de la terra (Mi 5, 1-3).*

En aquest text trobem diversos elements relacionats amb les profecies messiàniques d'Isaïes (Cfr. Is 7, 14, 9, 5-6, 11, 1-4). I també amb altres passatges de l'Escriptura on s'anuncia un futur descendent de David (Cfr. 2 S 7, 12; 12-16, Sal 89, 4).

La tradició jueva ha vist en les paraules de Miquees un vaticini sobre l'arribada del Messies, com ha quedat reflectit en diversos llocs del Talmud (Cfr. *Pesajim* 51, 1 i *Nedarim* 39, 2). També sant Joan, en el seu evangeli, es fa ressò de quina era l'opinió dominant entre els jueus del temps de Jesús sobre la procedència del Messies: *¿No diu l'Escriptura que el Messies serà descendent de David i que ha de venir de Betlem, el poble d'on era David? (Jn 7, 42).*

Però és en l'evangeli de sant Mateu on es cita explícitament la profecia de Miquees, quan Herodes reuneix els sacerdots i escribes per preguntar on havia de néixer el Messies: *Ells li respongueren: A Betlem de Judea. Així ho ha escrit el profeta: I tu Betlem, terra de Judà, no ets de cap manera la més petita de les principals viles de Judà, perquè de tu sortirà un príncep que pasturarà Israel, el meu poble (Mt 2, 5-6).*

Neix Déu a Betlem

Al començament del segle I, Betlem era un llogaret que no comptaria amb més d'un miler d'habitants. Estava formada per un reduït conjunt de cases disseminades pel vessant d'un turó i protegides per una muralla que estaria en males condicions de conservació, o fins i tot ensorrada en bona part, ja que havia estat construïda gairebé mil anys abans. Els habitants vivien de l'agricultura i la ramaderia. Tenia bons camps de blat i ordi en l'extens pla al peu del turó: potser a aquests conreus es deu el nom de Bet-Léjem, que en hebreu significa "Casa del pa". Als camps més propers al desert, també hi pasturaven ramats d'ovelles.

La petita vila de Betlem va seguir comptant els dies de la seva monòtona existència agrícola i provinciana fins que va esdevenir el

fet extraordinari que la faria famosa per sempre al món sencer. Sant Lluc ho relata amb senzillesa: *En aquells dies sortí un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens de tot l'imperi. Aquest cens va ser anterior al que es féu quan Quirini era governador de Síria. Tothom anava a inscriure's a la seva població d'origen. També Josep va pujar des de Galilea, del poble de Natzaret, a Judea, al poble de David, que es diu Betlem, perquè era de la família i descendència de David. Josep havia d'inscriure's juntament amb Maria, la seva esposa. Maria esperava un fill.* (Lc 2, 1-5).

Uns cent cinquanta quilòmetres separaven Natzaret de Betlem. El viatge va ser especialment dur per a Maria, tenint en compte l'estat en què es trobava.

Les cases de Betlem eren humils i, com a altres llocs de Palestina, els

veïns aprofitaven les coves naturals o n'excavaven per a utilitzar com a magatzems i estables. En una d'aquestes grutes va néixer Jesús: *Mentre eren allà, se li van complir els dies i va néixer el seu fill primogènit: ella el va faixar amb bolquers i el posà en una menjadora, perquè no havien trobat cap lloc on hostatjar-se (Lc 2, 6-7).*

Un Nen que és Déu

La Providència de Déu havia disposat els esdeveniments perquè Jesús -el Verb fet carn, el Rei del món i el Senyor de la història- naixés envoltat d'una pobresa total. Ni tan sols va poder gaudir del mínim de comoditats que una família humil podria haver preparat amb afecte per al naixement del primogènit: només va comptar amb uns bolquers i un pessebre.

"Mai no aconseguirem el veritable bon humor si de veritat no imitem

Jesús; si no som humils com Ell. Hi tornaré a insistir: ¿heu vist on s'amaga la grandesa de Déu? En una menjadora, en uns bolquers, en una gruta. L'eficàcia redemptora de les nostres vides només pot ser eficaç amb la humilitat, deixant de pensar en nosaltres mateixos i sentint la responsabilitat d'ajudar els altres" (És Crist que passa, 18).

"De la mateixa manera que es condimenten amb sal els aliments, perquè no siguin insípidos, en la nostra vida hem de posar-hi sempre la humilitat. Filles i fills meus -no és meua la comparació: l'han fet servir els autors espirituals des de fa més de quatre segles- no vulgueu fer com aquestes gallines que, tot just posen un sol ou, fan xivarri cloquejant per tota la casa. Cal treballar, cal exercir la tasca intel·lectual o manual, i sempre

apostòlica, amb grans intencions i grans desitjos -que el Senyor transforma en realitats- de servir Déu i passar inadvertits" (Sant Josepmaria, Apunts presos en una meditació, 25 -XII-1972).

Betlem i els primers cristians

També els deixebles del Senyor i els primers cristians van ser molt conscients des del principi de la importància que havia adquirit Betlem. A mitjans del segle II, sant Justí, que era natural de Palestina, es feia ressò dels records que es van transmetre de pares a fills els habitants del llogaret sobre la gruta, usada com a estable, on havia nascut Jesús (Cfr. Sant Justí, *Diàleg amb Trifó*, 78, 5).

En els primers decennis del segle següent, Orígens afirmà que el lloc on va néixer el Senyor era perfectament conegut a la localitat, fins i tot entre aquells que no eren

cristians: “En harmonia amb allò que en els evangelis s'explica, a Betlem es mostra la cova on va néixer [Jesús] i, dins de la cova, el pessebre en què va ser reclinat en bolquers. I el que en aquests llocs s'hi mostra és famós fins i tot entre gent aliena a la fe: en aquesta cova, es diu, va néixer aquell Jesús que admiren i adoren els cristians" (Orígens, *Contra Celso* , 1, 51).

En temps de l'emperador Adrià, les autoritats de l'Imperi van edificar temples pagans en diversos enclavaments -per exemple, el Sant Sepulcre i el Calvari- venerats pels primers cristians, amb el propòsit d'esborrar els vestigis del pas de Crist per la terra: “Des els temps d'Adrià fins l'imperi de Constantí, durant uns cent vuitanta anys, en el lloc de la resurrecció es donava culte a una estàtua de Júpiter, i a la penya de la creu a una imatge de Venus de marbre, que havien posat allà els

gentils. Sens dubte els autors de la persecució s'imaginaven que, si contaminaven els llocs sagrats amb els ídols, podrien eradicar la fe en la resurrecció i en la creu" (Sant Jeroni, *Cartes* , 58, 3).

Una cosa semblant deuria passar a Betlem, ja que el lloc on va néixer Jesús va ser convertit en un bosc sagrat en honor del déu Adonis. Sant Ciril de Jerusalem va veure els terrenys on hi havia la gruta coberts d'arbres (Sant Ciril de Jerusalem, *Catequesi* , 12, 20: "Fins fa pocs anys es tractava d'un lloc poblat de bosc"), i sant Jeroni també es refereix a l'intent fallit de paganitzar aquesta memòria cristiana amb paraules iròniques: "Betlem, que ara és nostre, el lloc més august de la terra, aquell del que va dir el salmista: la Veritat germinarà de la terra (*Sal* 85, 12), va estar a sota de l'ombra d'un bosc de Thamuz, és a dir, d'Adonis, i en la cova on Crist va fer els primers plors

es plorava l'estimat de Venus" (Sant Jeroni, *Cartes* , 58, 3).

La basílica de la Nativitat: història

Recolzant-se en aquesta tradició, continuada i unànime, l'emperador Constantí va fer construir una gran basílica sobre la gruta: va ser consagrada el 31 de maig de l'any 339, i en la cerimònia hi havia santa Elena, que havia impulsat decididament aquesta empresa.

No es conserva gaire res de la primitiva basílica, que va ser saquejada i destruïda durant una revolta dels samaritans, l'any 529. Quan es va restablir la pau, Betlem va ser fortificada, i l'emperador Justinià va fer construir una nova basílica al mateix lloc de la primera, però més gran. És la que ha arribat fins a nosaltres, que es va salvar durant les diverses invasions en què van ser destruïts els altres temples d'època constantiniana o bizantina.

S'explica que els perses, que l'any 614 van assolar gairebé totes les esglésies i monestirs de Palestina, van respectar la basílica de Betlem en trobar al seu interior un mosaic on els Reis Mags estaven representats vestits a la manera del país.

Igualment, el temple va sortir gairebé incòlume de la incursió violenta a Terra Santa del califa egipci El Hakim, l'any 1009, així com dels furiosos combats que van seguir a l'arribada dels croats el 1099.

Després de diverses vicissituds històriques que ens estalviem, el 1347 es va concedir als franciscans la custòdia de la gruta i la basílica.

Actualment segueixen allà, tot i que també posseeixen drets sobre aquest lloc sant els ortodoxos grecs, els sirians i els armenis.

L'exterior de la basílica

Des de la plaça que hi ha al davant de la basílica, el visitant té la impressió

de trobar-se davant d'una fortalesa medieval: gruixuts murs i contraforts, amb escasses i petites finestres. S'entra per una porta tan diminuta que obliga a passar d'un en un. En l'homilia durant la santa missa de la nit de Nadal del 2012, Benet XVI es va referir a aquest accés al temple:

“Qui vol entrar avui a l'església de la Nativitat de Jesús, a Betlem, descobreix que el portal, que fa un temps tenia cinc metres i mig d'alçada, i pel qual els emperadors i califes entraven a l'edifici, ha estat tapiat gairebé del tot. Ha quedat només una petita obertura d'un metre i mig. Probablement la intenció era protegir millor l'església contra eventuals assalts però, sobretot, evitar que s'entrés a cavall a la casa de Déu. Qui vol entrar al lloc del naixement de Jesús s'ha d'inclinar. Em sembla que en això es manifesta una proximitat amb

aquesta nit santa: si volem trobar el Déu que ha aparegut com a nen, hem de baixar del cavall de la nostra raó "il·lustrada". Ens cal depositar les nostres falses certes, la supèrbia intel·lectual, que ens impedeix de percebre la proximitat de Déu” (Benet XVI, *Homilia* , 24-XII-2011).

L'interior: la gruta de la Nativitat

La basílica -amb planta de creu llatina i cinc naus- té una longitud de 54 metres. Les quatre files de columnes, de color rosaci, li donen un aspecte harmoniós. En alguns llocs és possible contemplar els mosaics que adornaven el paviment de la primitiva església constantiniana. A les parets també s'han conservat fragments d'altres mosaics que daten dels temps de les croades.

Però el centre d'aquesta gran església és la gruta de la Nativitat, que es troba sota el presbiteri: té la forma

d'una capella de reduïdes dimensions, amb un petit absis al costat oriental. El fum dels ciris, que la pietat popular ha posat durant generacions i generacions, ha ennegrit les parets i el sostre. Allà hi ha un altar i, a sota, un estel de plata que assenyala el lloc on Crist va néixer de la Mare de Déu. L'acompanya una inscripció, que diu: *Hic de Virgine Maria Iesus Christus natus est.*

El pessebre on Maria va posar el Nen, després d'embolcallar-lo, es troba en una capelleta annexa. En realitat és un forat a la roca, encara que avui està recobert de marbre i anteriorment ho va estar de plata. Al davant, hi ha un altar anomenat dels Reis Mags, perquè té un retaule amb l'escena de l'Epifania.

E. Gil

E. Gil

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/betlem-
basilica-de-la-nativitat/](https://dev.opusdei.org/ca/article/betlem-basilica-de-la-nativitat/) (07/08/2025)